

Appendix 2.

Vijf specifieke stellingen inzake milieustrategie van multi-nationale ondernemingen.

		1	2	3	4	5
A.	De groene kernbekwaamheden van mijn onderneming overtreffen die van de Belgische concurrentie en de onderneming hanteert strengere normen.	☐	☐	☐	☐	☐
B.	Mijn onderneming vervult een leidende functie in de ontwikkeling en internationale verspreiding van know-how inzake minder vervuilende technologie en producten.	☐	☐	☐	☐	☐
C.	Mijn onderneming draagt bij tot de ontwikkeling van internationale milieustandaarden (bijv. EMAS, ISO-14000), bijv. door regelmatig overleg met internationale organisaties en NGO's.	☐	☐	☐	☐	☐
D.	Mijn onderneming past een of meerdere internationale milieustandaarden toe.	☐	☐	☐	☐	☐
E.	Goede relaties met de lokale gemeenschap/het gastland waar een filiaal gevestigd is, zijn belangrijk. Met dit doel sponsort de onderneming bijv. seminars, inzake milieubeheer, milieucampagnes, natuurbehoudsprojecten enz.	☐	☐	☐	☐	☐

Boekbesprekingen

Algemene economie

The Handbook of Economic Methodology

John B. Davis, D. Wade Hands en Uskali Mäki, eds., *The Handbook of Economic Methodology* Cheltenham (VK)/Northampton (VS), Edward Elgar, 1998, xviii + 572 blz. - Prijs: 135 GBP ISBN 1-85278-795-3

Zoals u allicht weet, gaat uw recensent geen enkele uitdaging uit de weg. Het bespreken van dit boek is er zo een, aangezien het vergelijkbaar is met de bespreking van een encyclopedie, gelukkig met "slechts" een honderdtal lemma's op het vlak van de economische methode, netjes verdeeld over concepten en namen. De groep editors bestaat uit twee Amerikaanse economen en een filosoof die verbonden is aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dat verklaart het overwegend literair-wetenschapsfilosofische karakter van de door tientallen voor-aanstaande auteurs bij elkaar geschreven lemma's.

Het werk vereist geen gespecialiseerde voorkennis, hoewel een meer dan oppervlakkig inzicht in economische theorie, wiskunde en statistiek nuttig is.

Opvallend is de grote aandacht die besteed wordt aan de marxistische methode en filosofie, met soms iets te veel filosofie en te weinig economie naar mijn smaak (wel Althusser maar geen Mandel).

Het samenstellen van een lijst te bespreken onderwerpen en figuren is

steeds subjectief, maar de meeste onderwerpen die ik in een dergelijk werk zou verwachten staan er ook in (enkele uitzonderingen zouden kunnen zijn: Baumol, of meta-analyse). Sommige onderwerpen verrassen, zoals artificiële intelligentie, deconstructie of feministische economie, en presenteren, volgens de samenstellers, aspecten die in de toekomst een belangrijk element in het denken over de economische methodologie kunnen worden.

Wie op zoek gaat naar landgenoten, moet goed zoeken: voor lemma's zijn (of waren) we duidelijk niet goed genoeg, wel nog voor een sporadische verwijzing, en dan nog niet altijd naar economen (Prigogine, Stengers, De Vlieghere, ...).

Dit alles is uiteraard geen kritiek op het boek, dat zonder meer een nuttig instrument is voor elke econoom die zich bezighoudt met de verschillende facetten van de economische wetenschapsbeoefening.

Marc Jegers

Growth, Inequality, and Globalization

Philippe Aghion en Jeffrey G. Williamson, *Growth, Inequality, and Globalization: Theory, History, and Policy* (Raffaele Mattioli Lectures)

Cambridge, Cambridge University Press, 1998, viii + 207 blz. - Prijs: 10,95 GBP ISBN 0-521-65910-8

Het vraagstuk hoe ongelijkheid tot stand komt en hoe dit fenomeen evolueert in de tijd, houdt zowel sociologen als economen al meer dan een eeuw bezig. De theoretische en empirische relatie tussen ongelijkheid en het proces van economische ontwikkeling wordt tot op heden echter nog niet goed begrepen. Aghion (theoretisch econoom) en Williamson (economisch historicus) proberen in dit boek dieper in te gaan op deze problematiek. In een eerste deel stelt Aghion vanuit een theoretisch perspectief de *conventional wisdom* over ongelijkheid en groei ter discussie. Volgens de gangbare intuïtie is een redelijke mate van ongelijkheid noodzakelijk. Het is een incentive, dat ervoor zorgt dat individuen bereid zijn te investeren in menselijk kapitaal. De hogere productiviteit die men hierdoor kan genereren zal op termijn leiden tot een hoger loon, zodat men vermijdt terecht te komen in de laagste echelons van de inkomensverdeling. Het neveneffect van deze investeringen is dat de arbeidsproductiviteit, en dus de economie, blijft groeien. Deze intuïtie wordt in recente empirische papers tegengesproken – er blijkt een negatief verband te bestaan tussen groei en ongelijkheid. Door het introduceren van “credit market imperfections”, “moral hazard”, “non-neutral technological and organizational change” en “labor-market institutions” verkrijgt Aghion een complexe theorie, die meer inzicht verschaft in de geobserveerde empirische realiteit betreffende ongelijkheid en groei. Een en ander houdt in dat er een bijzondere en economisch verdedigbare rol is weggelegd voor een gericht herverdelingsbeleid. Een andere gangbare stelling is dat

de mate van ongelijkheid gedurende het ontwikkelingsproces van een economie eerst toeneemt, en daarna door industrialisatie en urbanisatie weer afneemt – de zogenaamde hypothese van Kuznets. De recente bevindingen van de, zeg maar laatste vijftien jaar, in de Verenigde Staten maar ook in Europa, tonen echter aan dat verdere industrialisatie heeft geleid tot een toegenomen, veeleer dan een verminderde ongelijkheid, en dit zowel binnen de diverse categorieën van werknemers als tussen deze categorieën. Hier toont Aghion aan dat vooral niet-neutrale technologische vooruitgang (d.i. technologische vooruitgang die de productiviteit van de diverse groepen van werknemers verschillend beïnvloedt) – op zichzelf een motor van productiviteitsgroei – ongelijkheid gedurende het ontwikkelingsproces van een economie stuurt. In een tweede gedeelte documenteert Williamson de hypothese van Kuznets uit een historisch oogpunt. Hij focust daarbij op de determinanten van zowel loon- als inkomensongelijkheid. Het boek is zonder meer interessant voor zowel economen als sociologen en beleidsadviseurs. Ik wil er wel op wijzen dat het gedeelte van Aghion grotendeels ook terug te vinden is in het handboek *Endogenous Growth*, dat hij vorig jaar met Howitt op de markt bracht.

Patrick Vanhoudt

Economics for Health Care Management

Ann Clewer en David Perkins, *Economics for Health Care Management*

Londen, Prentice Hall, 1997, xii + 203 blz. - Prijs: 30,95 USD
ISBN 0-13-209461-4

Het betreft hier een inleidend boek bedrijfseconomie voor managers uit de gezondheidssector, met een, voor economen, redelijk klassieke indeling: basisconcepten (zoals opportuniteitskosten), efficiëntie, vraag en aanbod, prijszetting (jammer genoeg zonder prijsdiscriminatie), productie, kosten, marginale analyse, marktstructuur (met stukjes over transactiekosten en contracten), ondernemingsdoelstellingen. De laatste drie hoofdstukken zijn specifiek toegespitst op de gezondheidssector: economische evaluatie en financieringsmechanismen. Voorkennis is niet echt vereist. Het bereikte eindniveau is dan ook niet erg hoog (geen analytisch werk, enkel eenvoudige grafieken), maar wel consistent doorheen de verschillende hoofdstukken, en voldoende adequaat om ten minste een intuïtief inzicht in de belangrijkste economische mechanismen te doen ontstaan. Het geheel is toegespitst op de situatie in het Verenigd Koninkrijk en, in mindere mate, de Verenigde Staten (op af en toe een halve zin over Nederland na, en een hele bladzijde over financieringssytemen in de beschaafde wereld). Binnen de hierboven geschetste contouren is dit een uitstekend werk, met een permanente terugkoppeling van de gehanteerde begrippen naar de gezondheidssector, o.m. aan de hand van korte casebeschrijvingen. Het enige minpunt, volgens mij, is het beperkte aandeel van meer bedrijfseconomische concepten ten nadele van de veeleer micro-economische redeneerschema's. Zo

hebben de laatste, gezondheidsspecifieke hoofdstukken maar een beperkte praktische relevantie voor de als doelgroep omschreven manager uit de sector.

Marc Jegers

Monopolistic Competition and Macroeconomic Theory

Robert M. Solow, *Monopolistic Competition and Macroeconomic Theory (Federico Caffé Lectures)*
Cambridge, Cambridge University Press, 1998, 78 blz. - Prijs: 7,95 GBP
ISBN 0-521-62616-1

Macro-economische theorieën gaan meestal uit van de assumptie dat er perfecte mededinging op de goederenmarkten is. In het voorliggende werkje analyseert Solow (Nobelprijs Economie 1987) welke macro-economische implicaties geformuleerd kunnen worden wanneer monopolistische concurrentie als vertrekhypothese gehanteerd wordt. Het eerste hoofdstuk biedt een bondig overzicht van sommige hedendaagse strekkingen in verband met macro-economische evenwichtsvorming die gebaseerd is op niet-perfecte mededinging. Het tweede hoofdstuk bevat een uitgewerkt voorbeeld, en hoofdstuk drie gaat in op het verband tussen monopolistische mededinging en de multiplicatorwerking. Robert M. Solow levert met dit knoppe werk een belangrijke bijdrage tot een realistischer benadering van de macro-economische analyse.

Paul Roosens

Competition Policy in Professional Sports

Claude Jeanrenaud en Stefan Késenne, eds., Competition Policy in Professional Sports: Europe after the Bosman Case
Antwerpen, Standaard Editions Ltd / CIES-
Université de Neuchâtel, 1999, 193 blz.
ISBN 90-341-1160-1

Het arrest-Bosman in december 1995 wijzigde het transfersysteem in Europa drastisch. Voorheen golden beperkingen op het aantal buitenlandse spelers binnen een club. Tevens konden spelers niet vrij van club veranderen bij het aflopen van hun contract; een overeenkomst tussen de clubs over een transferbetaling was vereist. Beide restricties werden door het arrest-Bosman opgeheven, omdat ze in strijd waren met het vrije verkeer van arbeid binnen de Europese Unie. Hiermee volgde Europa laatsttijdig het voorbeeld van de Verenigde Staten, waar de spelersmarkt al in de jaren zeventig werd geliberaliseerd.

Zoals te verwachten was, ontstond er een hevige discussie tussen voor- en tegenstanders van het arrest-Bosman, met aandacht voor de belangen van diverse partijen, zoals spelers, clubs en toeschouwers. Via een tiental bijdragen door experts op het gebied van sport en economie gaat dit boek grondig in op de diverse effecten van de liberalisering in de sportindustrie. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de ervaring in de Verenigde Staten. Er wordt ook aandacht geschonken aan eventueel wenselijke beleidsmaatregelen ten dienste van de sport in Europa na het arrest-Bosman.

Een centraal uitgangspunt in het boek is een essentieel kenmerk van

de sportindustrie, dat haar onderscheidt van andere sectoren. De economische waarde (kwaliteit) van het "geproduceerde goed" (de sportwedstrijd) hangt af van meerdere clubs, en een zekere evenwichtigheid tussen de clubs verhoogt de economische waarde. Een belangrijke vraag, in het sportieve én het economische belang van de sport, is dan ook hoe een evenwichtige competitie gevrijwaard kan blijven. De afschaffing van het oude transfersysteem ontnemt een bron van inkomsten aan de grote, maar zeker ook aan de kleine clubs. Compenserende maatregelen die een evenwichtige competitie kunnen vrijwaren, zijn bijvoorbeeld het verplicht delen van inkomsten tussen clubs of het opleggen van limieten aan de spelerssalarissen.

De bijdragen rond dit thema zijn opgesplitst in twee grote delen. Na een kort standpunt van de FIFA komen in een eerste deel een reeks artikelen aan bod over de ervaringen in de Verenigde Staten na de liberalisering in de jaren zeventig. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de toepassing van een consequent concurrentiebeleid op andere domeinen dan de spelersmarkt, bijvoorbeeld de markt van de uitzendrechten. In het tweede deel wordt de discussie belicht vanuit een Europees perspectief. Een interessant aspect is hier bijvoorbeeld dat vele clubs in Europa een groter belang hechten aan het winnen op zich, naast het maximaliseren van de winsten. De ervaringen in de Verenigde Staten kunnen daarom niet zonder meer toegepast worden op Europa.

Samengevat biedt dit boek een grondige analyse van de effecten van de beginnende liberalisering in de

sportindustrie. Een verdere liberalisering valt te verwachten, en tevens neemt het economisch belang van de industrie snel toe. Hierdoor is het boek uiterst relevant voor beleidsvoerders bij de overheid en binnen de sportindustrie. Het boek is toegankelijk voor niet-specialisten, waardoor het interessant kan zijn voor eenieder die het debat over de ontwikkeling van de sport wil begrijpen.

Frank Verboven

Regression Analysis of Count Data

A. Colin Cameron en Pravin K. Trivedi, Regression Analysis of Count Data (Econometric Society Monographs)
Cambridge, Cambridge University Press, 1998, xvii + 411 blz. - Prijs: 17,95 GBP (paperback)
ISBN 0-521-63567-5

Regressieanalyse voor gegevens die het resultaat zijn van een telling. Het vraagt enige toelichting voor de niet-ingewijde. Het onderwerp is als een lange wandeling door de statistische jungle, waarbij uiteindelijk een wel heel speciale dier- of plantensoort voor verdere analyse geselecteerd wordt. Het gaat weliswaar over de aloude, bekende regressieanalyse, dat wil zeggen over de relatie tussen een afhankelijke variabele en een of meerdere factoren die met deze variabele een samenhang vertonen, maar toch is het onderwerp allesbehalve klassiek. De afhankelijke variabele is niet metrisch (continu) en is ook niet ordinaal (geordend) in de gewone zin. Ze is het resultaat van een telling, bijvoorbeeld: hoe dikwijls bezoekt iemand de dokter over een bepaald tijdsinterval?

Of, door de stap te zetten van "hoe dikwijls" naar "hoe lang vooraleer": hoeveel tijd verloopt er tussen twee opeenvolgende bezoeken, en hoe hangt een en ander bijvoorbeeld samen met leeftijd, geslacht, gezinssituatie enzovoort.

Deze paperback gaat in op vrij traditionele, maar ook op minder algemeen bekende aspecten van dit zeer gespecialiseerde onderwerp. De inleiding begint met oude bekenden (althans voor de kleine groep die occasioneel met de "telprocessen" bezig is): de Poisson-verdeling en regressies met Poisson-verdelingen, en enkele voorbeelden die de context van de problematiek schetsen. Het vervolg van dit boek behandelt systematisch de traditionele vragen uit de econometrie, maar dan toegepast op het fenomeen van telprocessen: regressiemethoden, analyse van residuen, heterogeniteit, afgeknotte telprocessen, toetsen van hypothesen, "goodness of fit", analyse van tijdreeksgegevens (ARMA-modellen), meetfouten en vertekende tellingen. In totaal een twaalfstal hoofdstukken, dit alles met de klemtoon op theoretische resultaten en methodologie, veeleer dan op praktische toepassingen.

Dit boek is verzorgd uitgegeven, degelijk en diepgaand. We kunnen zeggen dat de auteurs het onderwerp op een uitmuntende manier hebben uitgewerkt, en dat het wellicht voor degenen die met empirisch werk bezig zijn een onmisbaar referentiewerk zal blijken. Het is zeker geen gemakkelijk boek, en daarom is het in de eerste plaats bestemd voor doctoraatsstudenten of postdoctoraal onderzoekers.

Marcel Weverbergh

Frontiers of Research in Economic Theory

Donald P. Jacobs, Ehud Kalai en Morton I. Kamien, eds., *Frontiers of Research in Economic Theory: The Nancy L. Schwartz Memorial Lectures, 1983-1997* (Econometric Society Monographs, 29)

Cambridge, Cambridge University Press, 1998, xxv + 274 blz. - Prijs: 14,95 GBP (pbk) ISBN 0-521-63538-1

Dit boek bevat de lezingen die, in het kader van de Nancy L. Schwartz Memorial Lectures, in de periode 1983-1997 jaarlijks werden gehouden aan de J.L. Kellogg Graduate School of Management van Northwestern University. Professor N.L. Schwartz was vanaf 1970 tot haar overlijden in 1981 verbonden aan deze universiteit. De doelstelling van de lessenreeks was leidende economen aan het woord te laten over fundamenteel belangrijke vraagstukken van economische theorie.

In het licht van deze doelstelling is deze lezingenreeks, en dus ook het voorliggende boek, zeer geslaagd. Alle auteurs behoren tot de top van de economische theoretici. Ze behandelen thema's die zeer fundamenteel zijn en richtinggevend voor toekomstig economisch onderzoek. Bovendien zijn alle bijdragen geschreven in een voor iedere econoom toegankelijke taal.

Verschillende lezingen behandelen de sterkten en de beperkingen van de klassieke notie van rationaliteit. In deze notie valt rationaliteit gewoon samen met het maximaliseren van het verwachte nut. Zo behandelt M.E. Yaari de betekenis van het "Dutch Books"-argument in de theorie van het verwachte nut.

Indien men de hypothese van het verwachte nut verwerpt, dan moet de beslissingsnemer een reeks van opeenvolgende contracten aanvaarden, die uiteindelijk resulteren in een zeker verlies van geld. R. Aumann analyseert verschillende benaderingen in het domein van "bounded rationality": de evolutionaire benadering, de studie van "trembles", studies waar spelers gemodelleerd worden als computers, en verschillende bekende beslissingsparadoxen zoals die van M. Allais en D. Ellsberg. T.F. Bewley bepleit - zoals oorspronkelijk voorgesteld door F. Knight - het maken van het onderscheid tussen beslissingen onder onzekerheid en beslissingen onder risico. Dit staat in tegenstelling tot de Bayesiaanse benadering, die dit onderscheid niet maakt. D.M. Kreps heeft een bijdrage over rationaliteit in de context van herhaalde spelen.

Bijzonder vernieuwend is een lezing van R. Radner over het expliciet opnemen van "survival" als een doelstelling van firma's. Een frappant resultaat is hier dat firma's die overleven typisch geen firma's zijn die hun verwachte winst maximaliseren. Verschillende auteurs (R. Selten, V. Smith, G. Becker) bespreken het gebruik van methoden van evolutionaire speltheorie, belichten de resultaten van experimentele economie, of benadrukken het belang van gewoontevorming.

De lezing van H. Sonnenschein over de "economics of incentives", en over de interpretatie van het theorema van Gibbard-Satterthwaite is relatief oud (1983), maar nog steeds lezenwaardig. De centrale vraag hier is wat de mogelijkheden zijn om in een groep van individuen coöperatief gedrag uit te lokken.

Verder zijn er nog bijdragen van A. Mas-Colell (een vergelijking van Cournot-strategieën, de contracttheorie van Edgeworth, en de zero-surplus-theorie van J. Ostroy), van R. Lucas (theorieën van economische ontwikkeling), van P.E. Diamond (private en sociale pensioenvoorzieningen), van R.B. Wilson (onderhandelingen met asymmetrische informatie) en van N. Stokey (sociale mobiliteit onder generaties).

Wilfried Pauwels

The arithmetic of tax and social security reform

Gerry Redmond, Holly Sutherland en Moira Wilson, *The arithmetic of tax and social security reform: A user's guide to microsimulation methods and analysis* (University of Cambridge, Department of Applied Economics, Occasional paper 64)

Cambridge, Cambridge University Press, 1998, xviii + 299 blz. - Prijs: 35 GBP ISBN 0-521-63224-2

In dit boek stellen de auteurs hun microsimulatiemodel POLIMOD gedetailleerd voor. Microsimulatiemodellen berekenen de gevolgen van wijzigingen in het belasting- en socialezekerheidssysteem voor elk element in een representatieve steekproef van gezinnen. Ze zijn daarom uitermate geschikt voor de analyse van verdelingseffecten. Door aggregatie van de individuele effecten maken ze het ook mogelijk om globale ontvangsteneffecten te schatten.

POLIMOD was een van de eerste beschikbare tax-benefit-modellen. Het werd doorheen de jaren voortdurend verfijnd en uitgebreid en maakt

het nu mogelijk een hele waaier van wijzigingen in het Britse systeem te simuleren. Het wordt ook ter beschikking gesteld van externe gebruikers. Zeker voor die gebruikers is deze gedetailleerde beschrijving van het model ongetwijfeld zeer belangrijk. Alleen wanneer men ook vertrouwd is met de concrete veronderstellingen waarop het model werd gebouwd, is men in staat de resultaten ervan correct te interpreteren.

Het boek is ook interessant voor iedereen die zelf bezig is met de constructie van een microsimulatiemodel. Wie zulk een model wil afstemmen op de realiteit, moet voortdurend op een creatieve wijze omgaan met data (van soms verschillende bronnen) en zoeken naar de beste oplossingen voor de onvermijdelijke onvolkomenheden in het beschikbare gegevensmateriaal. De concrete benadering die voor POLIMOD werd gebruikt, kan in dat verband zeker inspirerend werken. Interessant is bijvoorbeeld de uitvoerige evaluatie van de resultaten door vergelijking met externe bronnen. Veel meer dan een gedetailleerde beschrijving van POLIMOD biedt dit boek echter niet. De ruime titel is dan ook misleidend. In de eerste plaats zijn vele concrete vragen die in het boek worden behandeld onmiddellijk verbonden met de details van het Britse belastingstelsel. Natuurlijk is de mogelijkheid om rekening te houden met deze institutionele details een van de grote voordelen van het gebruik van microsimulatiemodellen, maar de bespreking ervan is niet onmiddellijk spannende lectuur voor economen met een minder specifieke interesse. Het is dan ook te betreuren dat de auteurs

slechts een schuchtere poging doen om de resultaten van enkele simulaties op een aantrekkelijke wijze voor te stellen.

In de tweede plaats doen ze ook geen enkele poging om ruimer in te gaan op andere microsimulatiemodellen die op dit ogenblik beschikbaar zijn (voor Groot-Brittannië of andere landen). Ze besteden weinig aandacht aan de methodologische uitdagingen die worden opgeroepen door een verdere verfijning van deze modellen. Zo is POLIMOD bijvoorbeeld een statisch model zonder gedragsreacties. Hoewel de auteurs zelf opmerken dat dit zeker voor indirecte belastingen een onrealistische benadering is, bespreken ze de mogelijkheden om dat te verhelpen niet. Ze zwijgen dan natuurlijk ook over het probleem om algemeen-evenwichtseffecten mee in de analyse te integreren. De actuele discussie over de terugverdieneffecten van wijzigingen in het socialezekerheids- en belastingsysteem toont nochtans aan hoe belangrijk deze kunnen zijn voor een grondige evaluatie van die wijzigingen.

Ik vrees dan ook dat dit boek voor de lezer die *niet* geïnteresseerd is in het Britse belastingsysteem of die zelf niet werkt aan de constructie van een microsimulatiemodel, slechts een bijzonder saaie opsomming van technische punten biedt. Voor degenen die wel geïnteresseerd zijn in deze zeer concrete vragen, biedt het een interessante blik achter de schermen van het model. Dit boek is een interessante gevalstudie voor een beperkt lezerspubliek: niet meer dan dat, maar ook niet minder.

Erik Schokkaert

Technology and Market Structure

John Sutton, *Technology and Market Structure: Theory and History*

Cambridge, Massachusetts / Londen, The MIT Press, 1998, xv + 676 blz. - Prijs: 33,50 GBP
ISBN 0-262-19399-X

In dit boek tracht John Sutton twee denkrichtingen te integreren die een verklaring van marktstructuren en de relatie ervan met innovatie als onderwerp hebben: de Bainesiaanse (schaalvoordelen, barrières enz.) en de Gibratiaanse (groei als stochastisch proces). Hiervoor heeft hij drie principes nodig: het overlevingsprincipe (ondernemingen zetten geen verlieslatende activiteiten voort), het arbitrageprincipe en, bij aanwezigheid van deelmarkten, het symmetrieprincipe (alle toetreders op een deelmarkt vertrekken met dezelfde kans op succes). Het nut van deze principes is dat ze zowel theoretisch als empirisch werkbaar zijn, zoals dit boek trouwens bewijst. In het eerste deel wordt, door middel van speltheorie (en dus rekening houdend met strategische interacties), een ondergrens voor concentratie afgeleid, in functie van een – weliswaar onmeetbare – nieuwe maatstaf (alfa), die de interactie tussen R&D-uitgaven en marketingeffectiviteit reflecteert. Dit alles leidt onder bepaalde hypothesen tot empirisch testbare restricties op de combinatie van concentratie, R&D/verkoop en de configuratie van deelmarkten met verschillende R&D-trajecten. Deze restricties worden dan ook getest op een staal van sectoren uit de Verenigde Staten. De resultaten zijn positief. Ook wordt diepgaande case-informatie aange-

dragen om het geheel verder te onderbouwen. O.m. Agfa-Gevaert speelt hier een rolletje.

Terwijl het eerste deel de concentratie als onderwerp heeft, richt het tweede zich, ook in speltheoretisch perspectief en met een empirische toets, naar technologische invloeden op de volledige distributie van marktaandeelen. Het is hier dat het symmetrieprincipe gebruikt wordt. Tot slot worden in het derde deel een aantal uitbreidingen (leereffecten, netwerken, standaarden, ...) en dynamische aspecten, maar ook beperkingen van de theorie voor het voetlicht gebracht. Hierbij wordt eveneens de interactie tussen de resultaten van deel 1 en 2 geëxploreerd. Als geheel is het boek een mooi voorbeeld van hoe innoverende theorie en bedachtzame empirie gecombineerd kunnen worden. Bijgevolg is het een must voor elke academicus die zich bezighoudt met het probleem van de interactie tussen technologie en marktstructuur.

Marc Jegers

Unit Roots, Cointegration, and Structural Change

G.S. Maddala en In-Moo Kim, *Unit Roots, Cointegration, and Structural Change*
Cambridge, Cambridge University Press, 1998, xviii + 505 blz. - Prijs: 15,95 GBP
ISBN 0-521-58782-4

Dit boek van Maddala en Kim handelt over cointegratie- en "unit root"-tests, binnen het domein van de tijdreeksanalyse en de econometrie, een domein waarin heel wat onderzoek is verschenen gedurende de jaren tachtig en begin jaren negentig.

Een goed overzichtswerk met aandacht voor de nieuwe trends, dat toegankelijk zou zijn voor een ruim publiek, drong zich op. In dit opzicht is het voorliggende werk zeer geslaagd.

Tot begin jaren tachtig werd in empirisch tijdreeksonderzoek voornamelijk een ontbinding toegepast van variabelen in seizoens-, trend- en cyclische componenten. De analyse werd toegespitst op de verklaring van de kortetermijn cyclus, na de verwijdering van seizoenscomponent en trend. De bijdrage van de cointegratie- en "unit root"-procedure is dat zij wetenschappelijk gefundeerd onderzoek in welke mate verschillende variabelen gemeenschappelijk evolueren, op korte én lange termijn. Bij onderzoek via lineaire regressie zijn er immers problemen ("spurious regression"), omdat de variabelen meestal niet stationair zijn en de regressietheorie dan niet geldig is.

Het boek is ingedeeld in drie grote delen (introdutie, modellering en extensies), en biedt een ruim overzicht van de methodologie sinds de ontwikkeling van de concepten, met aandacht voor toetsen op "unit roots", schatting van cointegratierelaties en -toetsen, en schattingen met geïntegreerde variabelen. Ook de recentste uitbreidingen komen aan bod, o.a. onderscheidingsvermogen, seasonal unit roots, Bayesiaanse methodes en bootstrapping, fractional cointegration, panel data, structural change, outliers en regime switching. De schrijfstijl is wetenschappelijk en het werk leest vlot, ook voor niet-specialisten. De harde bewijsvoering werd achterwege gelaten, maar kan gemakkelijk teruggevonden worden in de originele

punt is dat de lezer, mits hij een basiskennis heeft van econometrie, na de lectuur direct toepassingen kan ontwikkelen.

Conclusie: een naslagwerk voor een heel breed publiek, met een goede

balans tussen techniciteit en intuïtieve bespreking. Een aanrader.

Nico Valckx

Algemeen en strategisch management

Reputation

Charles J. Fombrun, *Reputation: Realizing Value from the Corporate Image*
Boston, MA, Harvard Business School Press
(distr. McGraw-Hill), 1996, x + 441 blz. -
Prijs: 23,95 GBP
ISBN 0-87584-633-5

Charles Fombrun is professor of management in de Stern School of Business in New York. Hij heeft al het boek *Leading Corporate Change* op zijn actief.

In dit boek benadrukt Fombrun dat een goede reputatie - een goede naam - rijkdom creëert. Door een goed imago te ontwikkelen, verkrijgen ondernemingen en instellingen een immaterieel kapitaal, dat hun vele voordelen ten opzichte van de concurrentie verschaft, met name:

- hun producten en aandelenuitgiften bekoren meer klanten en investeerders en verkrijgen daardoor hogere prijzen;
- vacatures trekken meer kandidaten aan en de bedrijven kunnen rekenen op een grotere productiviteit en loyaliteit bij hun werknemers;
- hun macht bij leveranciers is groter en dus betalen zij lagere prijzen voor hun aankopen en hebben

zij stabielere inkomsten;
- het risico op een crisis is kleiner.
En als een crisis zich toch voordoet, lijden deze ondernemingen minder financieel verlies.

Reputation onderzoekt hoe firma's in verschillende branches, zoals de modebranche, de banksector, public relations, business schools, de sector van wasmiddelen en detergenten, concurreren voor prestige en faam. De diverse casestudy's in het boek geven revelerende inzichten voor bedrijven die hun goede naam willen verstevigen, beschermen en gebruiken.

Fombrun geeft een geïntegreerde benadering van reputatiemanagement. Hij start met een audit van de faam van het bedrijf, door de bedrijfscultuur en de strategie te analyseren en waar nodig te herstructureren. Reputatiemanagement moet gecoördineerd worden met de traditionele bedrijfsfuncties als marketing, financiering, personeelsbeleid, communicatie en productbeleid; daarenboven moet het informeren over de betrekkingen met alle bij het bedrijf betrokken partijen: cliënten, werknemers, investeerders, regionale en federale overheden, en het algemene publiek. Omdat de taak van het maximaleren van reputatiekapitaal de tra-

ditionele ondernemingsorganisatie overstijgt, adviseert Fombrun om een reputatiedirecteur (CRO, chief reputation officer) aan te stellen, die lid is van het managementcomité. Dit zeer relevante en praktijkgerichte werk handelt over een vitaal onderdeel in het bedrijfsbeleid, dat al te vlug vergeten wordt. Een "goede naam" verwerven en behouden is dé boodschap om de winst en het overleven van de onderneming op lange termijn te verzekeren. Het is een

zeer leesbaar boek, dat ik ten stelligste kan aanbevelen aan alle managers en aan al wie relaties onderhoudt met het publiek, de gemeenschap, de investeerders, de werknemers, de marketing- en merkspecialisten (brand managers). Ook de top van het bedrijf moet dit werk lezen: een bezinning over hetgeen in *Reputation* naar voren wordt gebracht is geen onnodige luxe maar een uitstekende tijdsinvestering.

Liliane Van Hoof

Fiscaliteit

Fiscal Policy in Transition

Lorand Ambrus-Lakatos en Mark E. Schaffer, eds., *Fiscal Policy in Transition: Forum Report of the Economic Policy Initiative no. 3* (Reeks "Economic Policy Initiative", 2)
Londen / New York, Centre for Economic Policy Research / Institute for EastWest Studies, 1997, xv + 83 blz. - Prijs: 10 GBP
ISBN 1-898128-30-8

Fiscal Policy in Transition is het derde forumrapport van het Economic Policy Initiative, een groepering die onderzoek verricht over kandidaat-lidstaten van de Europese Unie. Dit rapport richt zich voornamelijk op de budgettaire problemen van vijf Centraal- en Oost-Europese economieën in transitie: Tsjechië, Hongarije, Polen, Slowakije en Slovenië. Hoofdstuk 2 analyseert het "standaardpatroon" en de budgettaire dynamiek van economieën in een systemische omvorming. De uitgangssituatie in de postcommunistische landen bleek steeds weer iden-

tiek: nationalisatie en sterk monopolistische structuur van het productieapparaat, administratieve prijszetting, handelsrestricties, inconverteerbaarheid van de munt, omvangrijke herverdeling door de overheid, financiering van de investeringen uit publieke fondsen eerder dan uit bedrijfswinsten ...

De initiële fase van prijsliberalisering en budgettaire stabilisatie, met onder meer een drastische reductie van de overheidsuitgaven (bijv. voor defensie en voor producenten- en consumentensubsidies), bleek altijd onstabiel. Ze werd gevolgd door reële outputdalingen en een nieuwe budgettaire crisis, o.a. ingevolge slabakkende bedrijfswinsten en winstbelastingen. De stap naar een duurzame budgettaire consolidatie, zo blijkt uit de studie, loopt via aanpassingen in de sociale uitkeringen (werkloosheid en pensioenen) en fundamentele belastinghervormingen (invoeren van een BTW-stelsel, verbetering van de belasting-

administratie).

Hoofdstuk 3 bestudeert het verband tussen de structuur van de overheidsuitgaven en -ontvangsten en het (potentiële) succes van transformatie. De auteur stelt dat een budgettair succes op lange termijn vereist dat de "verliezers" passend worden gecompenseerd. Dat kan het best via een aangepast arbeidsmarktbeleid (met o.a. hoge werkloosheidsuitkeringen maar beperkt in de tijd), eerder dan via een soepel maar budgettair en politiek moeilijk terug te schroeven stelsel van pensioenvoorzieningen.

De evolutie tussen 1989 en 1995 van de belangrijkste ontvangsten- en uitgavencategorieën in de vijf bestudeerde landen is aan de orde in hoofdstuk 4. De auteurs argumenteren dat, gegeven het bereikte welvaartspeil in Polen, Slovenië, Hongarije, Tsjechië en Slowakije, het beslag van de overheid in de economie en de daarmee samenhangende herverdeling te hoog is. Ter vergelijking: in de EU-landen is het BNP per capita veel hoger voor vergelijkbare verhoudingen van de overheidsuitgaven t.o.v. het BNP.

Het vijfde hoofdstuk belicht de langetermijnimplicaties van de omvor-

ming voor de economische groei, de inflatie en de openbare schuld. Specifiek voor de bestudeerde ex-communistische economieën is het fenomeen van een hoge impliciete overheidsschuld. Zo betaalt de overheid uiteindelijk de rekening wanneer banken over de kop gaan als gevolg van risicovolle kredietverlening aan bedrijven. Verder is er ook een hoge impliciete overheidsschuld ten gevolge van latente pensioenvoorzieningen voor ambtenaren.

De laatste bijdrage schetst een hoopvol beeld van Polen, Hongarije, Tsjechië, Slowakije en Slovenië m.b.t. de criteria van Maastricht en de drempel voor toekomstige toetreding tot de EU, zij het dat het statistisch materiaal niet echt perfect vergelijkbaar is. De auteur wijst ook op andere problemen, zoals de relatief hoge inflatie en het probleem van monetaire financiering.

Als geheel is dit werk een informatief, toegankelijk en coherent geschreven boek. Door de zorgvuldige eindredactie sluiten de diverse hoofdstukken prima op elkaar aan, met aandacht voor homogeniteit in de stijl en nuttige kruisverwijzingen tussen de diverse bijdragen.

Jacques Vanneste

Financieel beleid

Van een passief naar een actief thesaurie-beheer

Steven Braekvelde en Els Lingier, coörd.,
Van een passief naar een actief thesaurie-beheer: een praktische gids voor het indekken van wisselkoers- en interestrisico's

Roeselare, Roularta Books, 1997, 299 blz. -
Prijs: 1.250 BEF
ISBN 90-5466-193-3

Ondanks het feit dat de Europese eenheidsmunt momenteel een gegeven is, zijn wisselkoersschomme-

lingen nog steeds aan de orde van de dag. Voor een open economie als België, in een wereld waarin de USD uitermate belangrijk blijft, is wisselkoersrisico aldus nog relevant. Vanzelfsprekend dienen ook renteschommelingen ingecalculleerd te worden bij een modern thesauriebeheer. Het onderhavige boek zal daarom allicht de aandacht trekken van menig financier en econoom. Het behandelt immers de diverse producten die ter beschikking staan om het wisselkoers- en renterisico binnen de gewenste perken te houden. Bovendien worden de instrumenten zeer duidelijk beschreven met tal van numerieke voorbeelden. Aangezien een achtal mensen uit de praktijk de diverse hoofdstukken van het boek verzorgden, werd de problematiek vanuit een praktische (en soms ook pragmatische) invalshoek opgesteld. Dat heeft een aantal voordelen, maar helaas ook tal van nadelen - althans door mijn academische bril bekeken. Als voordelen kunnen o.m. de zeer gedetailleerde en praktische voorbeelden, de aandacht (zij het summier) voor de boekhoudkundige verwerking en de heldere, didactische stijl vermeld worden. Het grote nadeel is echter dat de benadering een echte kookboek-benadering is. De instrumenten worden beschreven, hun mogelijke gebruik wordt toegelicht en enkele voorbeelden worden aangehaald. De economische achtergrond ontbreekt helaas in grote mate. Zo vinden we in de hoofdstukken over wisselkoersen nauwelijks of geen wisselkoerstheorieën of empirische resultaten. Nergens vinden we redenen waarom een onderneming zich

überhaupt zou moeten indekken; nergens aanduidingen betreffende condities waaraan voldaan moet zijn om zich in te dekken. Ook ontbreekt soms de samenhang tussen de diverse hoofdstukken, waardoor de lezer wellicht onvoldoende inzicht in de materie krijgt. Zo beschrijven de auteurs "nieuwe generatie termijncontracten", zonder te vermelden dat we dergelijke producten kunnen samenstellen met behulp van traditionele termijncontracten en opties. In het hoofdstuk over opties krijgen we opnieuw producten onder ogen die (vrijwel) identiek zijn met de voornoemde termijncontracten van de nieuwe generatie. De lezer dreigt hierdoor onnodig verward te raken en door het bos de bomen niet meer te zien. Problematisch is ook het ontbreken van methoden en formules om de diverse producten te waarderen, waardoor men de gebruiker overlevert aan de quoteringen van de financiële instellingen, zonder hem of haar de bagage te geven om die quoteringen te verifiëren. Dit probleem wordt nog versterkt door het feit dat de lezer die wat meer van de materie te weten wil komen, in de kou blijft staan: geen referenties, noch bibliografie; snel iets opzoeken is moeilijk wegens het ontbreken van een trefwoordenindex. Het valt dan ook te vrezen dat de gebruiker van dit boek allesbehalve een actieve risicobeheerder wordt, want ondanks de titel is dit boek helemaal niet geschikt voor de actieve beheerder, maar veeleer voor iemand die een eerste kennismaking met de materie wenst in zijn eigen taal.

Jan Annaert

Worldwide Asset and Liability Modeling

William T. Ziemba en John M. Mulvey, eds.,
Worldwide Asset and Liability Modeling
(Publications of the Newton Institute)
Cambridge, Cambridge University Press,
1998, xiv + 665 blz. - Prijs: 60 GBP
ISBN 0-521-57187-1

Ziemba en Mulvey hebben 25 papers bijeengebracht die in mei 1995 gepresenteerd werden op een congres in het Isaac Newton Institute for Mathematical Science (Cambridge). Acht van deze bijdragen verschenen eerder in academische tijdschriften, variërend van de *Financial Analyst Journal* tot de *Annals of Operations Research*.

Het werk is ingedeeld in negen min of meer gelijkwaardige delen. *Asset and Liability Modeling* (ALM) wordt in dit boek zeer ruim geïnterpreteerd. Zowel de klassieke portefeuilletheorie als het ALM-management van pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, tot zelfs de individuele belegger komen aan bod. Lofwaardig is dat ook minder bekende thema's, zoals bijvoorbeeld "estimation risk" – het effect van verkeerd geschatte inputparameters op de optimale portefeuillesamenstelling – worden behandeld. Het boek wordt ook gekenmerkt door een variëteit van stijlen. Bijdragen die in essentie bedoeld zijn voor minder technisch gerichte praktijkmensen worden afgewisseld met behoorlijk gesofisticeerde stochastische programmeringsmodellen. Deze diversiteit stoort echter niet. De meesten onder ons zullen de 665 pagina's immers niet in één ruk uitlezen, maar wel hier en daar een bijdrage selecteren.

Kritiek leveren omdat bepaalde domeinen van ALM niet (of minder) aan bod komen is altijd mogelijk, maar lijkt mij in dit geval ongepast. Alle moeite werd gedaan om een representatief staal van bijdragen te selecteren. Het Isaac Newton Institute kan fier zijn op de nieuwste telg van Ziemba en Mulvey in hun boekenreeks.

Marc De Ceuster

Foreign Exchange Management

L. Soenen, *Foreign Exchange Management: A Managerial Approach*
New York, McGraw-Hill Cy., 1999, 179 blz.
ISBN 0-07-233076-7

Dit boek belicht de hoofdlijnen van de wisselkoersproblematiek die relevant zijn voor de onderneming die transacties verricht met, of activiteiten verricht in, het buitenland. Het telt tien hoofdstukken.

Eerst schetst de auteur het algemene kader van het internationaal monetair systeem waarbinnen het wisselkoersgebeuren plaatsvindt. Vervolgens beschrijft hij de werking van de wisselkoersmarkt en van de determinanten die daarbij een rol spelen. Centraal in het werk staat echter de mate waarin de ondernemingen blootgesteld zijn aan het wisselkoersrisico. Diverse vormen van dit risico worden bestudeerd, waarna een aantal methoden worden toegelicht om zich tegen deze risico's te beschermen. Dat gaat van de klassieke hedging-technieken tot de moderne methoden van hedging door middel van futures en opties. Een afzonderlijk hoofdstuk wordt aan swaps gewijd.

Het werk besluit met richtlijnen voor het ondernemingsbeleid inzake wisselkoersrisico. De nadruk valt daarbij op de evaluatie van internationale investeringsprojecten en op de interne organisatie van het wisselkoersbeleid in de onderneming. Na elk hoofdstuk worden een aantal nuttige referenties voor verdere studie aangeboden. Talrijke cijfervoorbeelden en schema's verhelderen de tekst. Met dit werk weet de auteur dan ook in hoge mate de toegankelijkheid van deze ingewikkelde materie te vergroten. We kunnen het werk dan ook warm aanbevelen: niet enkel voor studenten, maar voor al wie beroepshalve met deze problematiek te maken heeft.

Robert Van Straelen

Bonds and Bond Derivatives

Miles Livingston, *Bonds and Bond Derivatives*
Malden, Massachusetts/Oxford, Blackwell
Business, 1998, x + 262 blz. - Prijs: 20 GBP
ISBN 0-631-20756-2

Over obligaties en de bijbehorende markten valt veel geleerd te zeggen

(en te schrijven), ondersteund met de nodige wiskundige redeneringen. Met het oog op de boekenmarkt is het waarschijnlijk lonender deze wetenschap om te zetten in een heldere en intuïtieve uiteenzetting. En dat is hier gebeurd, met als geografische restrictie de beperking tot de Verenigde Staten (de boekenmarkt voor inleidende handboeken is daar al groot genoeg).

Op de structuur van het werk valt niets aan te merken: institutionele elementen van obligatiemarkten en interesten, tijdswaarde van geld toegepast op obligaties, *duration*, veranderende interesten, arbitrage, aflossingsrisico's, hypotheek, opties, futures en negen bladzijden over internationale obligaties.

De auteur bewaakt zeer goed het beoogde niveau: weinig formules, geen bewijzen, duidelijke grafieken, heldere uiteenzettingen. Voor uw recensent, die liever slechte boeken bespreekt dan goede (hoewel hij liever goede boeken leest dan slechte), is de conclusie enigszins frustrerend: over dit boek valt niets negatiefs te melden.

Marc Jegers

Accountancy

Driving Value Using Activity-Based Budgeting

James A. Brimson en John Antos, m.m.v. Jay Collins, *Driving Value Using Activity-Based Budgeting* (Wiley Cost Management Series)
New York / Chichester, John Wiley & Sons, Inc., 1998, xii + 276 blz. - Prijs: 41,95 GBP
ISBN 0-471-08631-2

Activity Based Budgeting (ABB) is een concept dat in vele handboeken wordt aangehaald als een verdere toepassing van het gebruik van "Activity Based Costing"-informatie. In de meeste gevallen wordt het ABB-concept in algemene termen uitgelegd, zonder dat het echt concreet wordt. Dit boek is een van de weinige geschriften met een concreet

te uitwerking van het ABB-concept, dat bovendien toelicht hoe men een budget op basis van activiteiteninformatie opstelt. Brimson en Antos zijn twee consultants, die het concept al in de praktijk hebben toegepast.

In het eerste deel, dat hoofdstuk 1 tot en met 3 omvat, beschrijven de auteurs de tekorten van de traditionele budgetteringssystemen. Een goede budgettering moet volgens hen gericht zijn op het proces van waardecreatie in de organisatie en op de strategie van diezelfde organisatie. In deel twee leggen ze uit waarom ABB wel beantwoordt aan die doelstellingen. Hoofdstuk 4 beschrijft hoe de strategie van een onderneming kan worden vertaald in concreet uit te voeren activiteiten. Hoofdstuk 5 besteedt aandacht aan het ramen van opbrengsten, volumes en bezettingsgraden. Daarbij aansluitend is hoofdstuk 6 volledig gewijd aan het managen van de capaciteit van een onderneming. Immers, een succesvol gebruik van de aanwezige capaciteit kan de rendabiliteit van de onderneming alleen maar ten goede komen. Hoofdstuk 7 handelt over het budgetteren van de kosten van de activiteiten.

De principes die uiteengezet zijn in deel twee, worden in deel drie concreet toegepast (hoofdstuk 8 en 9). In hoofdstuk 8 wordt het budget van de afdeling hypothecaire leningen bij een bank stap voor stap opgesteld. In hoofdstuk 9 ligt de nadruk op het samenbundelen van de diverse deelbudgetten in een allesomvattend ondernemingsbudget. Vanaf hoofdstuk 10 krijgt het boek een bredere focus. Het domein van de budgettering wordt verlaten en de auteurs besteden aandacht aan andere

gebruiksmogelijkheden voor de ABC-informatie. Ze beschrijven hoe ABC gebruikt kan worden bij continue verbetering (continuous improvement), prestatietiming, re-engineering en kostenreductie. Tot slot beschrijft hoofdstuk 14 hoe de implementatie van ABB in het bedrijf het best verloopt.

Voor ieder die op zoek is naar een boek dat concreet en met voorbeelden uiteenzet hoe men het best een budget opstelt in functie van activiteiten, is dit werk zeker een aanrader. Het is een van de weinige teksten waarin ABB systematisch en uitgebreid wordt behandeld.

Ann Jorissen

Activity-Based Management for Service Industries, Government Entities, and Nonprofit Organizations

James A. Brimson en John Antos, Activity-Based Management for Service Industries, Government Entities, and Nonprofit Organizations

New York/Chichester, John Wiley & Sons, Inc., 1994, xii + 364 blz. - Prijs: 25,95 GBP ISBN 0-471-33158-9

Over de concepten Activity Based Costing (ABC) en Activity Based Management (ABM) is de laatste jaren al veel geschreven. Toch heeft het voorliggend werk zijn eigen verdienste. Het is geschreven door twee consultants die heel wat ervaring hebben op het vlak van ABM en ABC. Het boek is dan ook zeer toegankelijk en het leest erg vlot. Hoewel het in feite geschreven is voor de diensten-, de overheids- en de non-profitsector, zijn de voorbeelden ook

verhelderend voor mensen die in de industriële sector werkzaam zijn. Immers, in de industriële sector vinden we voldoende niet-productietaken, zoals R&D, marketing, personeelsadministratie, de financiële afdeling enz.

In de eerste hoofdstukken van het boek worden de voordelen van ABC en ABM in de verf gezet, samen met de noodzakelijke voorwaarden die in een organisatie vervuld moeten worden om te komen tot "excellente" prestaties. De auteurs besteden ook aandacht aan de evoluties in de diensten-, de overheids- en de non-profitsector. De automatisering heeft in deze sectoren ook haar intrede gedaan, samen met een verregaande informatisering. Daarnaast moeten de verstrekte diensten van onberispelijke kwaliteit zijn en snel geleverd kunnen worden. In hoofdstuk drie en vier spitten de auteurs het begrip activiteit verder uit. Dat is noodzakelijk, want activiteiten zijn de bouwstenen van ABC en ABM. In hoofdstuk 5 tot en met 10 leggen de auteurs op een zeer heldere en praktische wijze uit hoe je een ABC-analyse opzet. Hoofdstuk 5 en 6 leggen de methodologie uit waarmee men activiteiten in een onderneming kan opsporen. Heel concrete aspecten, zoals het afnemen van interviews bij het personeel om activiteiteninformatie te verzamelen, komen aan bod. Er worden ook concrete

voorbeelden gegeven van activiteiten op het vlak van R&D, marketing, kwaliteitscontrole, logistiek en administratie. Hoofdstuk 7 behandelt het zoekproces naar de kosten van de activiteiten en besteedt aandacht aan het kostengedrag. In hoofdstuk 8 en 9 worden de kosten aan de activiteiten gekoppeld en komen we uiteindelijk tot de kosten per activiteit. Hoofdstuk 10 handelt over de specifieke kenmerken van kosten van serviceactiviteiten. Hoofdstuk 11 en 12 bouwen voort op de verkregen ABC-informatie en handelen over Activity Based Budgeting (ABB) en Activity Based Management. In het hoofdstuk over ABB worden de hoofdlijnen uiteengezet van het opstellen van een budget op basis van activiteiteninformatie. ABM handelt over het gebruik van activiteitengegevens voor het beheersen en reduceren van kosten. Het boek wordt afgesloten met een reeks concrete voorbeelden uit de diensten-, de overheids- en de non-profitsector. Voor wie in zijn bedrijf ABC wil toepassen of de toepassing ervan wil verbeteren of uitbreiden, bevat dit boek praktische informatie. Het concept wordt hier niet alleen beschreven, maar het boek bevat ook voldoende aanwijzingen en tips om activiteiten en hun kosten te analyseren en te komen tot een zinvol ABC-systeem.

Ann Jorissen

Europa

Social Europe

*Charles Bean, Samuel Bentolila, Giuseppe Bertola en Juan Dolado, Social Europe: One for All? (Monitoring European Integration, 8) Londen, Centre for Economic Policy Research, 1998, xvi + 110 blz. - Prijs: 10 GBP/15 euro
ISBN 1-898128-33-2*

De sociale gevolgen van de economische en monetaire integratie van de nationale Europese economieën vormen een van de centrale thema's in de discussie over Europese integratie. Deze discussie raakte in een stroomversnelling met het "social chapter" van het Verdrag van Maastricht en van zijn opvolger, het "Verdrag van Amsterdam". *Social Europe: One for All?* beoogt een gedetailleerde analyse te maken van de interacties tussen economische en sociale integratie.

Het boek behandelt vele onderwerpen, zoals de vraag naar de grenzen van het nationale sociale beleid versus de verantwoordelijkheid van het supranationale Europese niveau inzake sociale bescherming. Is sociale dumping onvermijdelijk bij gebrek aan een Europees sociaal beleid, en hoe moet sociale dumping worden geëvalueerd? Dient een Europees sociaal beleid vorm te krijgen door middel van minimale standaarden (bijv. een gemeenschappelijke armoedelijn, een minimale standaard voor minimumlonen) of moeten er uitzonderingen zijn voor bepaalde landen? Hoe kan rekening worden gehouden met de nieuwe Centraal- en Oost-Europese landen voor het toekomstige Europese sociale beleid?

Dit boek hoopt meer analytische helderheid te brengen rond deze complexe vragen. Het start met een inleidend historisch hoofdstuk over de realisaties van het Europese sociale beleid. Het gaat ook in op de vraag of Europa beperkend werkt voor het nationale beleid. Het tweede hoofdstuk gaat over de relatie tussen economische integratie en welvaartsverdeling. In het derde hoofdstuk worden de implicaties voor zowel vraag als aanbod van sociaal beleid bekeken. De voor en tegens van een harmonisatie of coördinatie van sociaal beleid enerzijds en subsidiariteit anderzijds worden tegenover elkaar gezet. Hoofdstuk vier vat de ervaringen samen met betrekking tot de uitbreiding van de Unie naar het armere Zuiden (Griekenland, Portugal, Spanje) en naar Ierland, en trekt enkele vergelijkingen door met het oog op een toekomstige uitbreiding naar het Oosten.

Ten slotte brengt het vijfde hoofdstuk de inzichten samen ten aanzien van het Europese sociale model en de gevolgen voor de competitiviteit, migratie en de invoering van de euro; ook worden vooruitzichten voor het nieuwe millennium afgestast en worden de specifieke problemen van de uitbreiding naar Oost-Europa specifiek onder de loep genomen.

Dit werk staat niet op zich, maar past in de reeks "Monitoring European Integration" (MEI), die tot doel heeft de discussie rond Europese integratie met economische analyses te onderbouwen. Dat gebeurt in de vorm van jaarlijkse evaluaties van de ontwikkelingen van de Europese

Unie en de problemen die gepaard gaan met de voortschrijdende economische integratie. Deze taak wordt ingevuld door een wisselend panel van onderzoekers die verbonden zijn aan het Centre for Economic Policy Research, een Europese economische onderzoeksinstituting. Dit boek is het achtste rapport in de MEI-reeks. De eerste MEI-studie verscheen in 1990 en behandelde de gevolgen van Oost-Europese ontwikkelingen voor de westerse economieën en de gevolgen voor economische integratie in Oost-Europa zelf. MEI II behandelde de macro- en micro-economische aspecten van een eengemaakte munt en de rol van de Europese Centrale Bank; de studie werd gebruikt als evaluatiemateriaal voor het verdrag van Maastricht. MEI III bestudeerde de politieke economie van de uitbreiding van de Europese Unie naar Centraal- en Oost-Europa. MEI IV stelde het thema van subsidiariteit centraal en ging na welke bevoegdheden op basis van economische argumenten gecentraliseerd kunnen worden. In MEI V stond het werkloosheids-

vraagstuk in Europa centraal, waarbij aangetoond werd dat de stelling van "eurosclerose" naïef en gesimplificeerd is, en dat het opgeven van het Europese sociale model geen garantie is voor een tewerkstellingsmirakel. MEI VI introduceerde het concept van "flexibele integratie" als een principe voor verdere ontwikkeling van de Europese gemeenschap. MEI VII, in 1998 gepubliceerd, gaat in op de transitieperiode voor de introductie van de gemeenschappelijke munt. Al deze rapporten hadden een belangrijke impact op de discussie die in Europa op verschillende beleidsniveaus wordt gevoerd. Ook dit achtste rapport, over de sociale dimensie van de Europese integratie, zal een belangrijke impact hebben op het ontwerp en de implementatie van een sociale beleidsdimensie voor de EU. In die zin is het boek een aanrader voor alle geïnteresseerden, academici én beleidsmakers, die de ontwikkelingen en de discussie rond het sociale Europa willen volgen.

Lieve De Lathouwer